

ling). Beide lijken weinig toe te voegen: klachten kunnen nu worden behandeld door de Nationale ombudsman (die deze taak verliest) en de CTIVD kan al uit eigen beweging onderzoeken instellen (bijvoorbeeld naar aanleiding van melding van 'klokkenluiders'). Omdat de rechter hiertoe heeft verplicht – op grond van een eerdere uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens – komt er wel een rechterlijke last voor het verlenen van toestemming voor de uitoefening van bijzondere bevoegdheden jegens journalisten om een bron te achterhalen. Voor het overige blijven journalisten onder de algemene regels vallen. Inmiddels heeft de rechter geoordeeld dat de bestaande regels ook niet deugen voor wat betreft de advocaat/cliënt-relatie (zie onder 'jurisprudentie').

Op Europees niveau is men het eindelijk binnen de Raad eens geworden over twee gevoelige onderwerpen: internationale roaming en netneutraliteit. Internationale roamingtarieven – de plaag van iedere vakantievierder en internationaal reiziger – zullen verder worden afgebouwd en zouden per juni 2017 geheel verdwenen moeten zijn (IP/15/5265). Prijzen in de rest van de Europese unie worden als 'thuis'. Ten aanzien van netneutraliteit heeft Nederland een nederlaag geleden. Door Nederland werd ingezet op dezelfde regels als gelden op grond van de Telecommunicatiewet. Het voorstel van de Europese Raad gaat echter niet zover, meer in het bijzonder staat het toe dat er bijzondere prijzen kunnen gelden voor de koppeling van bepaalde diensten aan internettoegang (de zogenaamde *zero rating*-problematiek, bv het 'gratis' gebruik van een streaming muziekdienst zonder dat dit ten koste gaat van een databundel). De gemaakte afspraken passen in de bredere strategie om te komen tot een *Digital Single Market*, waarvoor de Europese Commissie in mei haar plannen presenteerde (IP/15/4919). Een verdere herziening van de bestaande telecomregels maakt daarvan deel uit.

TELECOMMUNICATIERECHT

AAK20157882

N.A.N.M. van Eijk

Wet- en regelgeving

De overheid is een internetconsultatie (www.internetconsultatie.nl/wiv) gestart over de herziening van de Wet op de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten (WiV). Het voorontwerp gaat niet veel verder dan wat eerder duidelijk werd uit gesprekken tussen de minister en de Tweede Kamer op basis van een brief van de minister (*Kamerstukken II 2014/15, 33820, 5*). Bevoegdheden worden vooral uitgebreid doordat de informatie- en medewerkingsverplichtingen voor de aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten voortaan gelden voor alle aanbieders van communicatiediensten. Ook valt voortaan alle kabelgebonden communicatie, inclusief het massaal verzamelen van communicatiedata, onder de wet. Al deze middelen kunnen worden ingezet zonder voorafgaand toezicht. Alleen ten aanzien van het openen van brieven blijft een last van de rechter voorgeschreven: dat kan ook niet anders aangezien dit volgt uit de Grondwet. De taak van de toezichthouder – de CTIVD, Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten – blijft beperkt tot ex post-toezicht. Wel wordt de CTIVD mede gepositioneerd als een zelfstandige, onafhankelijke klachtinstantie met de bevoegdheid om naar aanleiding van een klacht jegens de minister bindende oordelen te geven. Ook zal de CTIVD meldingen van vermoedens van misstanden mogen onderzoeken (klokkenluidersrege-

Jurisprudentie

De Haagse voorzieningenrechter heeft geoordeeld dat de Staat zes maanden de tijd heeft om het beleid voor het afluisteren van advocaten door veiligheidsdiensten te veranderen (oordeel d.d. 1 juli 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:7436). Komt de gevraagde aanpassing er niet dan moet het afluisteren van advocaten worden gestaakt. Momenteel kan op grond van de WiV zonder beperking het verkeer tussen advocaten en hun cliënten worden gevolgd. Daarvoor is alleen toestemming van de minister nodig. De rechter oordeelt dat dit niet in overeenstemming is met artikel 8 van de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens (recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer). Hij stelt op basis van de jurisprudentie van het Europese Hof van de Rechten van de Mens vast dat voorafgaand toestemming door een onafhankelijk orgaan nodig is om het afluisteren tegen te gaan maar ook om te kunnen stoppen. Dit is zoveelste keer dat binnen Europa, maar ook in Nederland de overheid onrechtmatig blijkt te handelen voor wat betreft wetshandhaving en nationale veiligheid.

Het belang van Europese toetsing c.q. toetsing aan Europese grondrechtverdragen wordt niet alleen in deze zeer fundamentele zaak duidelijk, ook lijkt het meer gebruikelijk te worden om in de context van het telecommunicatierecht prejudiciële vragen te stellen. Zo wil de Raad van State van het Europese Hof in Luxemburg weten hoe zich Europese privacyregels verhouden tot het werkzaam zijn van buitenlandse privédetectives in Nederland (ECLI:NL:RVS:2015:1185, d.d. 15 april). Dit is op zich geen telecomvraag, maar wel relevant in het licht van het feit dat ook territorialiteit weer opnieuw de aandacht krijgt nu bijvoorbeeld buitenlandse rechters gegevens opvragen die zijn opgeslagen in Europese datacenters (zie de *Microsoft / Ierland*-zaak: <http://digitalconstitution.com>). De Hoge Raad stelde verder prejudiciële vragen (ECLI:NL:HR:2015:1467). Hier gaat het om hoe zich lokale leges in het kader van het leggen van telecommunicatienetwerken verhouden tot de Dienstenrichtlijn.

Literatuur

- S. Eskens, ‘Ongerichte interceptie, of het verwerven van bulk-communicatie, en waarom de Grondwet en het EVRM onvoldoende tegenwicht bieden’, *Computerrecht* 2015, afl. 3, p. 125-131;
- O.L. van Daalen, S. Eskens & N.A.N.M. van Eijk, ‘10 standards for oversight and transparency of national intelligence services’, *IViR* 2015 (www.ivir.nl);
- G. van Duivenvoorde, ‘Regulering van telecommunicatie: fit for the future?’, *Mediaforum* 2015, afl. 4, p. 130-140.